

Så mycket handlar kommunerna i Västra Götaland av näringslivet

APRIL 2023

Så kan kommunerna i Västra Götaland göra fler och bättre affärer med näringslivet

Varje år görs många affärer mellan de västsvenska kommunerna och näringslivet. Det handlar om både varor och tjänster. Vardagliga saker som mjölk till skolmatsalen, äldreboenden eller vem som sköter om kommunens parker och grönytor.

I vilken utsträckning som en kommun väljer att handla av näringslivet, och hur man lyckas med inköpen, spelar stor roll för både ekonomin och den långsiktiga utvecklingen. När välfärdens finansiering nu blir en allt större utmaning för landets kommuner, måste varje skattekrona användas på ett mer effektivt sätt. Här finns det en stor potential i att göra fler och bättre affärer med näringslivet.

Genom att arbeta strategiskt med inköp kan kommunerna spara pengar, utan att det drabbar kvaliteten i verksamheterna. Tvärtom kan fler och bättre affärer med näringslivet utveckla verksamheterna och bidra till att vi får mer värde för varje skattekrone.

För att våra kommuner och näringslivet ska dra nytta av varandra krävs smartare upphandlingar med bättre konkurrens. Idag är det alldeles för få företag som är med och tävlar om affärerna. Konkurrens skapar utveckling och vi behöver hjälpas åt att nå en mångfald av leverantörer och öka intresset för att vara med och leverera varor och tjänster.

Många företag tycker att det är för krångligt att vara med och lämna anbud i offentliga upphandlingar. Vi behöver göra det enklare och mer attraktivt att bli leverantör åt kommunerna. Det tjänar alla på. Bättre affärer ger mer pengar över till annat och leder i förlängningen till en bättre kommun att leva i.

I den här sammanställningen har vi gått igenom hur stor andel av de kommunala huvudverksamheterna i Västra Götalands kommuner som köps in från privata företag, föreningar och stiftelser. Vi presenterar också statistik kring upphandling, varför företagen ofta tvekar kring att lämna anbud samt tips på hur kommuner kan göra fler och bättre affärer med näringslivet.

Rudolf Antoni
Regionchef Svenskt Näringsliv Västra Götaland

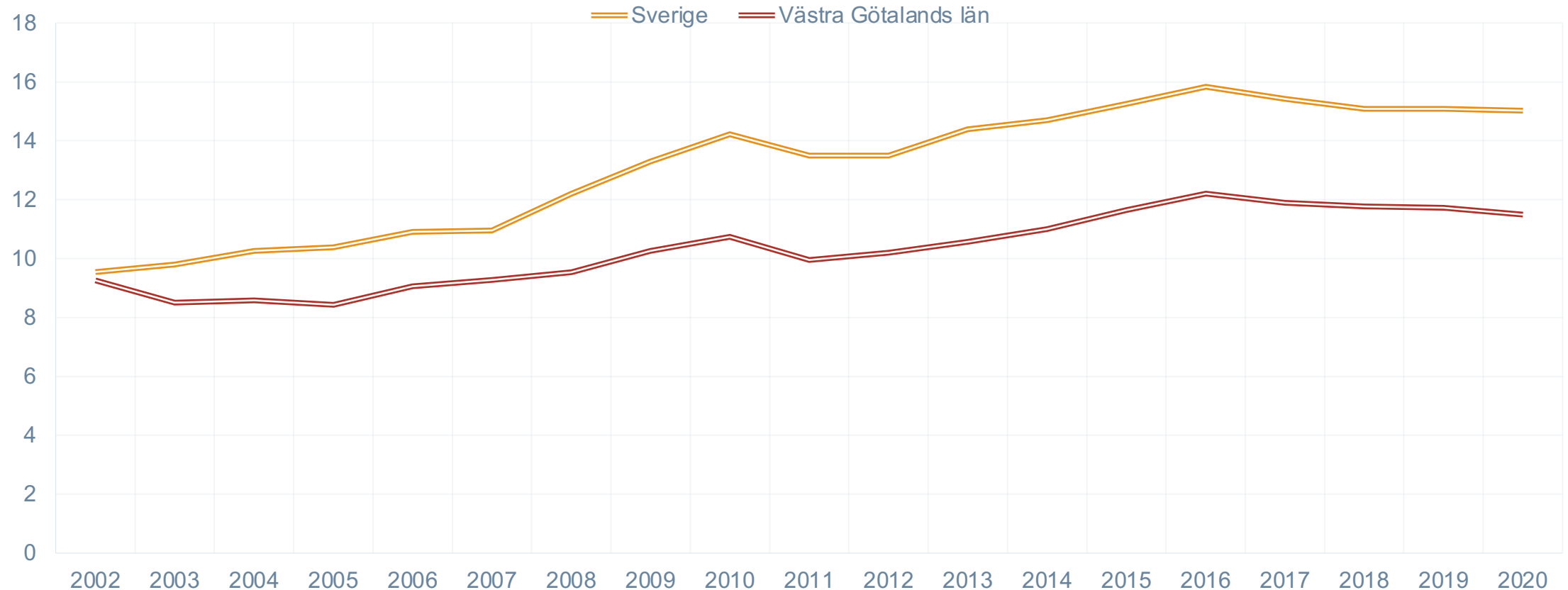

Bakgrund

- Den demografiska utvecklingen är en stor utmaning för kommunerna när efterfrågan på välfärdstjänster ökar. Prognoser varnar för ett kraftigt höjt skattetryck.
- Experter bedömer att det finns 5-15 % besparingspotential genom att arbeta mer strategiskt med upphandlingar vilket skulle spela stor roll för många kommuner med behov av att effektivisera sin verksamhet
- I Västra Götalands läns kommuner har andelen av den kommunala huvudverksamheten som köps in från privata företag, föreningar och stiftelser ökat från 9,27% 2002 till 11,58% år 2021
- Sveriges kommuner och kommunala bolag annonserar ca 12 500 upphandlingar varje år och de kommunala inköpen uppgår till ca 500 miljarder kronor om året
- I 34 procent av alla upphandlingar inkommer endast 1–2 anbud och många upphandlingar avbryts. Sverige har generellt få anbud jämfört med övriga OECD-länder.
- Det finns stora skillnader mellan branscher och upphandlingar. I genomsnitt inkommer 4,4 anbud per upphandling i landets kommuner. Hotell-, restaurang- och detaljhandelstjänster är branscher med flest anbud, där är genomsnittet 10,4 anbudsgivare.
- Den vanligaste tilldelningsgrunden vid en upphandling är ”pris” men fler anbud inkommer vid tilldelningsgrunden ”bästa förhållandet mellan pris och kvalitet”
- Antal anställda i kommuner eller kommunala bolag med yrkestiteln inköpare eller upphandlare är 1527 (2020)
- Få kommuner har integrerat inköpsprocessen och gjort den till en del av kommunens styrning och utveckling, exempelvis genom att arbeta med kategoristyrning

Hur mycket affärer gör Västra Götalands kommuner med näringslivet?

Faktorn *entreprenader* visar andelen (i procent) av den kommunala huvudverksamheten som köps in från privata företag, föreningar och stiftelser. Många företag är beroende av att kommuner är affärsmässiga och gör affärer med näringslivet genom att upphandla varor och tjänster och att de tillämpar valfrihetssystem. En kommun som lägger ut en stor andel av sin verksamhet på entreprenad bidrar till att marknaden och affärsmöjligheterna växer för företagen, vilket stimulerar näringslivet i kommunen. Faktorn ingår i Svenskt Näringslivs årliga ranking.

Utvecklingen bland Västra Götalands kommuner

Fyrbodal

Kommun	Entreprenader 2021	Entreprenader 2002	Utveckling
Färgelanda	11,90	1,64	10,26
Uddevalla	10,97	5,48	5,49
Orust	10,11	7,73	2,38
Trollhättan	7,63	4,68	2,95
Lysekil	7,17	1,45	5,72
Munkedal	6,78	3,05	3,73
Vänersborg	5,94	8,25	-2,31
Mellerud	5,87	0,79	5,08
Sotenäs	5,82	1,69	4,13
Dals-Ed	5,36	4,38	0,98
Åmål	5,22	4,14	1,08
Bengtstors	5,20	4,92	0,28
Tanum	4,24	6,52	-2,28
Strömstad	3,60	1,50	2,10

Skaraborg

Kommun	Entreprenader 2021	Entreprenader 2002	Utveckling
Skövde	11,49	5,99	5,50
Mariestad	8,02	3,22	4,80
Vara	7,97	2,35	5,62
Karlsborg	7,28	4,54	2,74
Falköping	6,91	2,22	4,69
Skara	5,79	3,73	2,06
Grästorp	5,38	3,17	2,21
Hjo	5,35	5,94	-0,59
Götene	4,96	0,91	4,05
Töreboda	4,91	5,37	-0,46
Tibro	4,86	7,48	-2,62
Tidaholm	4,36	7,15	-2,79
Lidköping	4,26	3,14	1,12
Essunga	3,89	3,57	0,32
Gullspång	3,17	4,33	-1,16

Faktorn entreprenader visar hur stor andel av kommunens huvudverksamhet som köps in från företag, föreningar eller stiftelser. Källa: SCB (kommunernas räkenskapsammandrag) Siffrorna från 2021 är den senast tillgängliga datan.

Utvecklingen bland Västra Götalands kommuner

Göteborgsregionen

Kommun	Entreprenader 2021	Entreprenader 2002	Utveckling
Göteborg	16,57	17,60	-1,03
Kungälv	14,51	5,73	8,78
Kungsbacka	14,50	7,63	6,87
Lerum	14,20	4,47	9,73
Mölndal	13,50	7,89	5,61
Öckerö	11,50	10,71	0,79
Alingsås	11,49	6,84	4,65
Lilla Edet	11,32	2,35	8,97
Härryda	9,93	5,94	3,99
Partille	9,82	7,42	2,4
Ale	8,89	6,28	2,61
Tjörn	8,35	0,59	7,76
Stenungsund	8,12	5,80	2,32

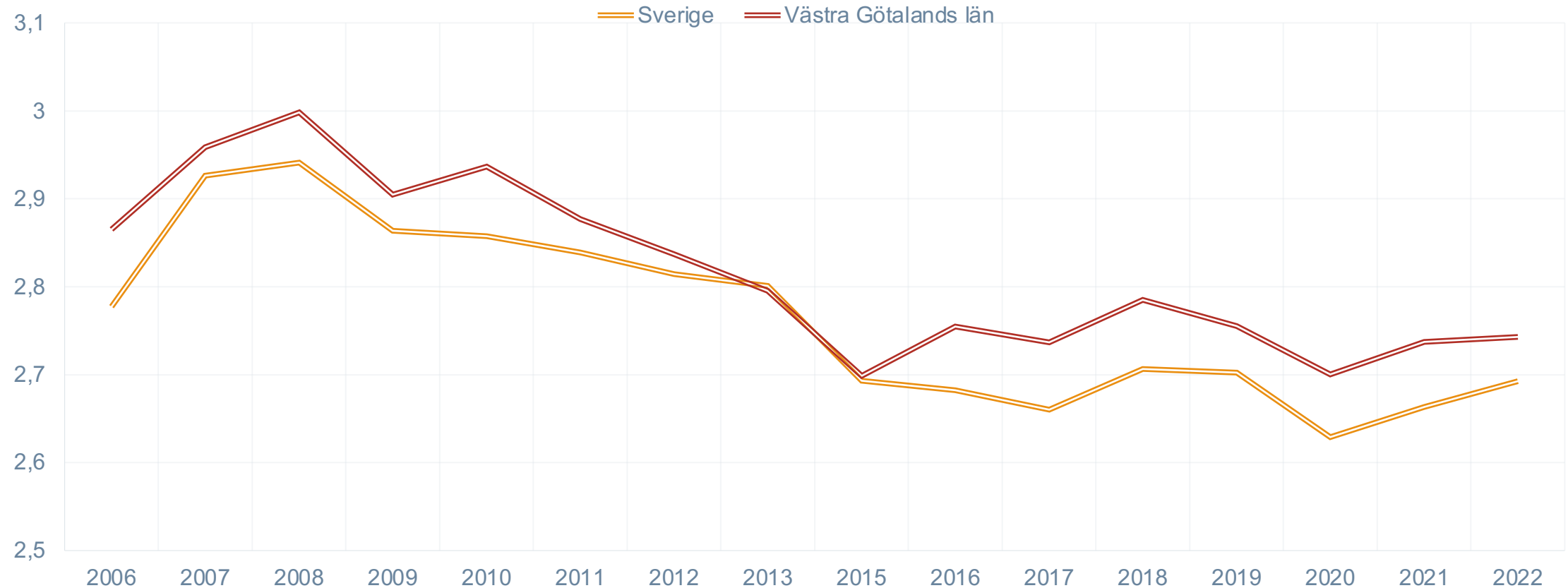
Sjuhärad

Kommun	Entreprenader 2021	Entreprenader 2002	Utveckling
Borås	11,18	6,05	5,13
Vårgårda	9,26	3,25	6,01
Bollebygd	9,18	8,66	0,52
Svenljunga	8,94	12,11	-3,17
Herrljunga	8,68	4,40	4,28
Mark	7,53	6,15	1,38
Ulricehamn	7,42	8,20	-0,78
Tranemo	5,34	3,03	2,31

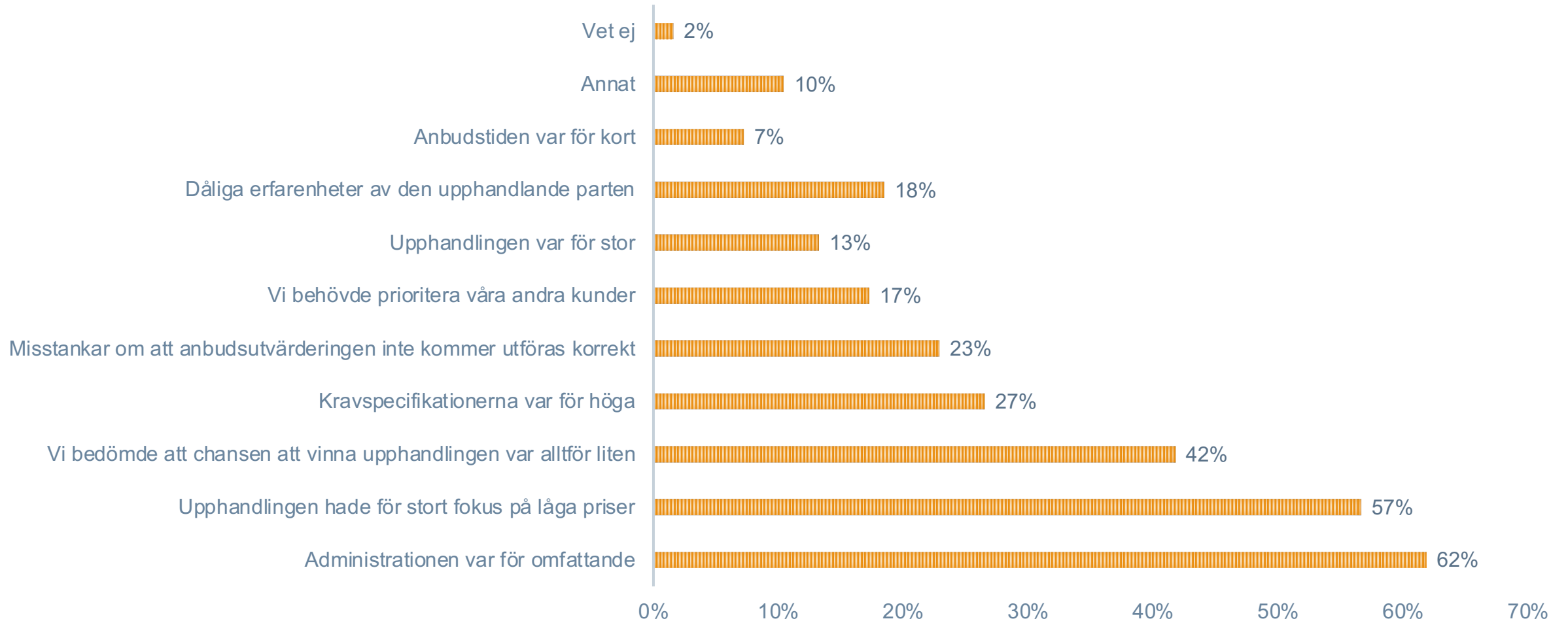
Faktorn entreprenader visar hur stor andel av kommunens huvudverksamhet som köps in från företag, föreningar eller stiftelser. Källa: SCB (kommunernas räkenskapssammandrag) Siffrorna från 2021 är den senaste tillgängliga datan.

Förtroendet för offentlig upphandling i Västra Götaland

Svenskt Näringsliv mäter varje år det lokala företagsklimatet. Bland annat hur företagen upplever att upphandlingarna fungerar i kommunerna. I Västra Götaland ger företagen betyget 2,74 på en 6-gradig skala vilket är över rikssnittet.

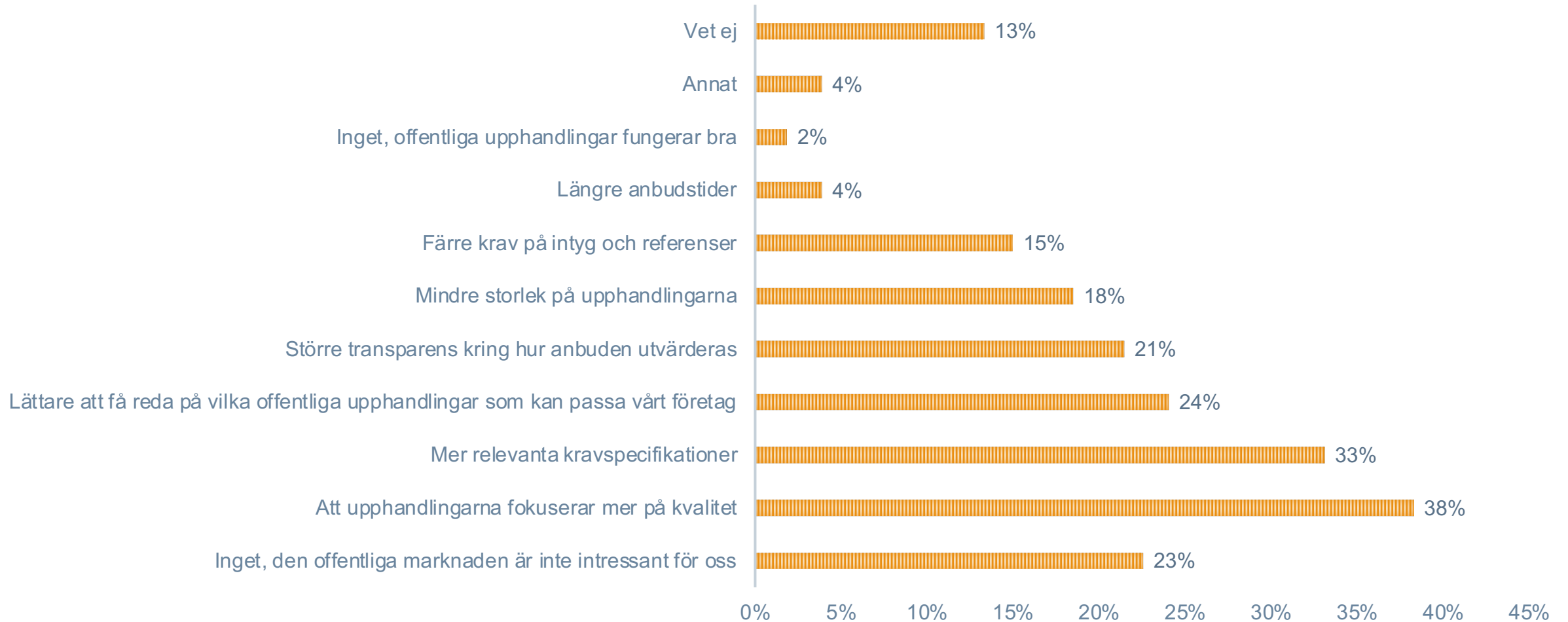

Vilka var de främsta anledningarna till att företag valt att inte lämna något anbud?

Källa: Svenskt Näringslivs regionala "Företagarpanel" 2020Q4 med 541 intervjuade företag från Västra Götaland (44% svarsfrekvens)

Vad skulle få företag att börja lämna anbud eller öka antalet anbud i offentliga upphandlingar?

Sammanfattning

- I Västra Götalands läns kommuner har andelen av den kommunala huvudverksamheten som köps in från privata företag, föreningar och stiftelser ökat från 9,27% 2002 till 11,58% år 2021
- Svenskt Näringsliv mäter varje år det lokala företagsklimatet. Bland annat hur företagen upplever att upphandlingarna fungerar i kommunerna. I Västra Götaland ger företagen betyget 2,74 på en 6-gradig skala.
- Företagens upplever att deltagande i upphandlingar försvåras av omfattande administration, irrelevanta och felaktiga krav och att fokus ofta ensidigt riktas mot pris istället för kvalitet.
- Många företag vittnar om svårigheten att få information om upphandlingarna och att en bristande uppföljning skadar förtroendet för offentlig sektor som affärspartner.
- Sammantaget gör det att många företag helt avstår att delta i offentliga upphandlingar. Vilket leder till för få anbud, otillräcklig konkurrens och därmed sämre användande av skattemedel.

Så kan en kommun göra fler och bättre affärer

- ✓ Sätt upp ett övergripande mål om att antalet anbud ska öka i kommunens upphandlingar varje år och arbeta strategiskt gentemot målet
- ✓ Gör en genomlysning av kommunens verksamhet och gör en benchmarking med andra kommuner – finns det kommunal verksamhet som kan utföras av företag, föreningar eller stiftelser så att marknaden och affärsmöjligheterna växer för dessa?
- ✓ Genomför en spendanalys – hur ser egentligen kommunens samlade inköp ut?
- ✓ Nyttja utförarnas kompetens och erfarenhet genom att bjuda in till dialog om upphandling
- ✓ Lär av näringslivets inköpsprocesser – inför kategoristyrning
- ✓ Inspireras av andra kommuner och av Svenskt Näringslivs [guide](#) om upphandling